

Textversion Feeding your mid #37. Forskare och entreprenör samtidigt – en viktig balanskonst

Ylva Carlqvist Warnborg: I yrkeslivet kan man ju vilja göra flera saker på samma gång – och man kan fundera på hur det går att kombinera dem. Som att vara forskare och entreprenör samtidigt – hur går det?

Fredrik Gröndahl: Det går bra!

Mariette Andersson: Det är en fantastisk möjlighet att kunna få kombinera det bästa av två världar.

Torgny Näsholm: Från statsmakternas sida är det ju väldigt tydligt önskvärt att mer ska komma ut från forskningen. Från personens sida så är det ju inte oproblematiskt. Det är svårt men intressant, varje dag.

YCW: Nej, det är inte helt oproblematiskt. Man sitter på två stolar; och forskningens oberoende och trovärdighet ligger i vågskålen.

Mats Wictorsson: Men jag tror i alla fall att tar man det här på allvar, så vinner både samhället, lärosätet och även forskaren på det.

YCW: Välkommen till avsnitt 37 av SLU Future Foods podd Feeding your mind om forskare som också är företagare; som är en del av att ta fram bland annat framtidens mat, både inom akademien och konkret – ut till mataffärerna.

Mats Wictorsson: Vi är i ett skede just nu med en stor samhällsomställning; många stora utmaningar med klimatet, med hälsa och många andra frågor, där forskare verkligen behövs. Jag skulle önska att många fler forskare funderade: "Kan jag på något sätt bidra till att mina forskningsresultat kommer ut i samhället?"

YCW: Ja, i en verklighet där forskning verkligen behövs är Mats Wictorsson innovationsrådgivare på SLU Holding.

MW: SLU Holding är ju organisationen som har hand om innovationsstödet på SLU. Och innovation kan ske på många olika sätt; det kan bli kanske en produkt eller en tjänst eller ett företag, men det kan lika gärna bli en samhällsändrande insats; att en forskare har kommit på en smart sak som kan hjälpa till att förändra lösningar i systemet. Det kan vara inom alla möjliga discipliner. Men forskaren har ju gjort någonting som han eller hon bedömer som spännande. Man vet inte riktigt; "Om det här blir en stor sak, hur gör jag då?" Det är precis i den tidiga situationen som vi önskar att man kommer till oss, för det kan hända att man behöver skydda någon form av kunskap, eller man behöver registrera någonting. Då är det jättebra att man är tidigt ute. Man behöver tänka innan man publicerar, så att man inte tar bort möjligheten till exempelvis ett patent.

YCW: I precis det där tidiga skedet var Mariette Andersson, forskare på SLU i Alnarp och hennes kollega när hon kontaktade SLU Holding med en företagsidé.

MA: Det var dags, kan jag säga, och det var rätt bra tajming, för precis det år vi valde att starta företaget, så fick den här metoden som vi använder, som är då gensaxen, också kallad CRISRP/cas, Nobelpriset. Så, 2020... ungefär samma vecka som Nobelpriset delades ut så startade vi också företaget. Det var mitt i pandemin, så det var utmaningar i det i sig självt; men det gick bra.

YCW: Nu har Mariette Andersson 60% av sin arbetstid på institutionen för växtförädling vid SLU i Alnarp, och på 40% jobbar hon i företaget SolEdits AB, där hon är VD och delägare.

MA: Det är ett teknikföretag, som använder moderna förädlingstekniker för att införa nya egenskaper i potatis. Den här tekniken som vi använder, det utvecklades då på SLU, så företaget är således en spin-off från vårt universitet. Och det visade sig så att den här tekniken som vi utvecklade på SLU, den var effektiv, precis och robust att vi kände att "detta måste vi dela med oss till alla i potatisbranschen som är intresserade av, och har behov av att använda den här tekniken.

YCW: För att få ut det här till en samhällsnytta snabbt?

MA: Ja, precis. Min forskning har alltid legat väldigt nära applicerbara egenskaper. Vi har haft väldigt nära samarbete med industrin. Så vi har jobbat med forskningsfrågor som har varit marknadsintressanta. Och sedan blev det liksom en självklarhet till slut, när vi hade den här fantastiska metoden och tekniken utvecklad... och där det att bara använda den här tekniken om och om igen inte är forskning längre. Så om vi ville hjälpa industri och företag i stort med vår teknik så var det det här alternativet.

YCW: Och nu då, hur går företaget?

MA: Ja, men det går bra! Vi växer lite långsamt, precis som vi vill. Vi bygger företaget från grunden; det är många frågeställningar som man behöver lösa, och det tycker jag att vi gör i den takt som vi klarar och mäktar med. Det är faktiskt en fantastisk möjlighet att kunna få kombinera det bästa av två världar. Det är otroligt spännande att få bedriva forskning på SLU; men det är också otroligt spännande och roligt att kunna få nyttiggöra forskningsresultatet, och se till att andra får del av den innovation som kommer från forskningen.

YCW: En annan SLU-forskare som också numera är företagare är Torgny Näsholm från SLU i Umeå. Han är professor i trädens ekofysiologi vid Institutionen för skogens ekologi och skötsel. Torgny Näsholm grundade 2015 företaget Arevo, vars produkter bygger vidare på hans forskning vid SLU.

TN: Det går jättebra. Vi har ju jobbat med skog och skogsbruk, både plantskolor och plantering, under ett antal år. Och sedan så har vi expanderat, och vi är mitt i den fasen där vi expanderar mot jordbruk och även, till del, trädgårdsbruk.

YCW: Företaget utvecklar, tillverkar och marknadsför en specialväxtnäring; en sorts blandning av gödsel och biostimulanter som får växter att snabbare och bättre utveckla väl förgrenade rötter. Torgny Näsholm säger att han "ramlade in i att bli företagare"; att det dels var en personlighetsfråga; dels handlade om nyfikenhet; dels var en slump; och så detta att hans forskning visade sig kunna lösa konkreta växtodlingsproblem, här och nu. Så att starta företag blev ett snabbt sätt att omsätta det han brinner för som forskare till en kommersiell produkt. Och det har blivit många insikter på vägen.

TN: Det tar mycket tid att komma in i företagstänk också. När forskningen tycker att det är färdigt, då är det 95% kvar.

YCW: Sa du att det var 95% kvar, efter forskningsresultaten? Det är ju tankeväckande...

TN: Ja... och det känns lite jobbigt att det är så också, eller hur? När man tycker liksom själv att man är färdig... Men jag tror att det är bra att ha den inställningen när man går in i någonting; att det inte bara är att "nu ska vi bara göra en produkt av det här". Utan förstå att "OK – det här är liksom kärnan, det är själva idén, teknologin"... Den måste ju vara solid och

bra... men den räcker inte. Den måste fyllas genom patent, den måste utvecklas... beroende på vad det är så måste man ju hitta alla möjliga metoder för tillverkning, distribution, marknadsföring och så vidare... Om något så har jag väl blivit ännu mer ödmjuk för andra kompetenser helt enkelt. Det finns otroligt många smarta människor därute... det gäller att komma i kontakt med dem.

MW: Det är ju så spännande när forskaren som ligger långt fram och har spetskompetens inom sitt område träffar någon som är en praktiker och jobbar ute i verkligheten och försöker få ut någonting på marknaden.

YCW: Mats Wictorsson på SLU Holding igen.

MW: Jag tror att i gränsskiftet mellan praktikern och teoretikern så kan man få väldigt mycket att hända. Så jag tror många gånger att forskaren kan sitt område, men behöver i många fall också någon form av kompletterande person som får det här att hända ute på en marknad. För det är ett hårt arbete att få ut en tjänst eller en produkt, eller för den delen en social innovation. Det är inte alltid något man tjänar pengar på, utan många forskare vill ju bidra till att förändra. Och då kan behöva någon som har erfarenheter av det sedan tidigare, andra typer av kunskaper än dem som forskaren själv har. För min del handlar det ofta om att hitta en bra match mellan en forskningsperson och en person som förstår "Hur får jag ut det här?".

YCW: Hur benägna skulle du säga att forskare är att försöka ge sig på att bli entreprenörer, och ta goda forskningsidéer ut på en marknad?

MW: Jag skulle säga att det finns en relativt stor andel, men det kan bli betydligt fler. Och systemet gör det inte enkelt heller, för det akademiska systemet... vi har ju den tredje uppgiften, där man ska föra ut kunskap i samhället; men det är mycket högre prioriterat att publicera och göra det akademiska arbetet först då. Så tiden för att ta saker vidare, och *cred* för det, kanske inte alltid är så tydliga för en forskare.

YCW: Det meriterar inte i det akademiska systemet att du är framgångsrik som företagare, också?

MW: Nej, idag gör det ju inte det.

YCW: Inom lärosätena, inom akademien; hur ser kollegorna på den som också vill bli entreprenör?

MW: Det där tror jag varierar väldigt mycket mellan olika lärosäten. Tar man till exempel Chalmers, så nämnde vi ju nyss att det akademiska systemet och meriteringen inte riktigt gynnar att man gör sidouppdrag... Det stämmer inte riktigt, för på Chalmers är det så att för att bli professor inom vissa ämnen, så måste du visa att du bidrar på olika sätt till att få ut idéer och så. Så där har man en kultur och ett system som gynnar nyttiggörande på olika sätt. Andra lärosäten inte det där lika tydligt och uttalat. Och jag tror att man ska fundera lite på – just när vi har de stora utmaningar vi har – hur kan man på något sätt bidra till att det händer mer saker med forskningsresultaten? För vi behöver alla på något sätt bidra till att förändra samhället. Det är så stora utmaningar nu, så det kräver att man jobbar tvärvetenskapligt också. Enbart några kompetenser räcker inte, utan man måste mixa och blanda kompetenser idag. Det är kanske många gånger stora banbrytande förändringar och forskningsresultat som kommer att behövas, när vi ska ersätta fossila bränslen och sådana saker... äta helt andra saker än vi äter idag, kanske mer växtbaserat... få fram energi på andra sätt... Det är stora utmaningar, men väldigt spännande! Och jag tror att många forskare skulle uppskatta att få prova på mer av nyttiggörande.

FG: Det är väldigt många människor på KTH som vandrar fram och tillbaka mellan akademien och näringslivet.

YCW: Fredrik Gröndahl är universitetslektor och föreståndare för sjömatcentret Blå mat vid KTH, Kungliga tekniska högskolan. Han är själv ett exempel på dem som just vandrat fram och tillbaka mellan akademi och näringsliv; och tagit med kunskaper och frågeställningar från en värld in i en annan. Nu är Fredrik Gröndahl i båda världar samtidigt; för parallellt med tjänsten på KTH, är han en av grundarna och ägarna till företaget Nordic Sea Farm, idag med 15 anställda. Så han både forskar om och säljer vad vi kanske kommer att se mer av som framtidens mat.

FG: Ja, det är precis vad vi gör. Vi tittar på sjömat, som vi kallar för "blå mat", och det är både från sjöar och hav. Och vår stora ambition med vårt sjömatcenter, det är att få svenska folket att äta mer hälsosam sjömat, då. Vi har bland annat tagit fram ett knäckebröd som vi kallar för "Havsknäcke", som är gjort av svensk tång som vi odlar på svenska västkusten. Det är väldigt populärt och säljer väldigt bra just nu.

YCW: Din vision som forskare och din vision som företagare – är det samma?

FG: Ja, jag har ju lite en vision genom att jag faktiskt bor – jag jobbar ju i Stockholm och pendlar till Stockholm; men vi har sedan ganska långt tillbaka i tiden varit etablerade på en ö i Bohuslän som heter Skaftö, i ett litet samhälle som heter Grundsund. Här bor vi, och då är det så att mina barn växer upp i en liten skola som ständigt är hotad av nedläggning, och det gäller även mina kollegor uppe på Tjärnö då, där skolan är hotad och så... Då brinner man lite för att skapa lokala arbetstillfällen i glesbygd, kan man säga. Då passar alger och algodling väldigt bra, för det är något som kan skapa året-runt-arbetstillfällen just i glesbygd. Det är väldigt värdefullt, för skapar vi femton arbetstillfällen i Bohuslän, så motsvarar det hundratals jobb i en storstad som Stockholm eller Göteborg. Det är väldigt viktigt, och det är väldigt tillfredsställande att kunna göra det.

YCW: Så när Fredrik Gröndahl satsar på sådant som alger och tång för - bland annat - framtidens mat; ja, då ingår en hel livsfilosofi i det paketet.

FG: Man vill skapa en hållbar utveckling. Vi behöver ju, för våra barns framtid, ingå i en stor förändring, till exempel använda mer biobaserade material som alger; och minska klimatpåverkan och sådana saker. Och där passar våra alger in som hand i handske, för det är väldigt hållbart att odla alger i havet. Det är bra på många vis; det kan hjälpa till att ta upp näring, minska övergödning, leda till mer biologisk mångfald... Det leder till hälsofördelar genom att de här algerna är nyttiga, sjömaten är nyttig och hälsosam. Ja, det finns massa fördelar är hållbarhetssynpunkt, så här går verkligen de här världarna ihop.

YCW: Men hur lätt eller svårt är det att alltid och konsekvent hålla isär sina olika hattar och stolar och roller här?

FG: Ja, det är ju svårt; det kan vara svårt. Det gäller att vara väldigt konsekvent och inte blanda ihop hattarna och hålla en linje; blanda aldrig affärer och företag med universitetets affärer, och så vidare. Det där har vi varit väldigt noga med i alla år, och jag har aldrig råkat ut för något problem. Och det gäller ju också att ha en öppen dialog med sin arbetsgivare om att man faktiskt har den här verksamheten. Och det får vi göra genom att vi talar om vad vi gör som bisyssla, och det har vi också rätt att göra som universitetslärare. Ungefär 20% av en heltid får man ägna sig åt bisyssla; om det inte konkurrerar med universitetet.

YCW: Om det så handlar om blå mat ur havet; eller om att få skog och spannmål att växa bättre tack vare ett medel som ger starkare rötter; eller om att lägga till nya egenskaper i

potatis med hjälp av gensaxen CRISPR/cas; oavsett - hur hanterar man som forskare att också ha företagarens ekonomiska intressen i samman fält som ens forskning? Kan det till exempel medvetet – eller omedvetet – styra ens forskningsintresse mot att söka forskningsanslag för sådant som skulle gynna en ekonomiskt som företagare?

TN: Det där är ju en sådan där typisk "titta-sig-i-spegeln-fråga".

YCW: Torgny Näsholm igen - grundare av företaget Arevo, som bygger sin verksamhet på hans forskningsresultat.

TN: Alltså, det är klart, eftersom det här är mitt forskningsområde, var mitt forskningsområde, har varit under lång tid, så är jag ju väldigt nyfiken på att forska vidare. Det är ju inte så att forskningen visade allt på en gång, utan det finns hela tiden fortsatta frågor – även det som är kopplat till exakt det Arevo gör. Så det är verkligen åt bägge håll. Det vore ju fel om jag helt undvek alla de frågor som ligger nära Arevo; lika fel som om jag skulle låta hela forskargruppen vara någon sorts forskningsavdelning åt företaget. Det är en balans mellan de där. Om det finns grundvetenskapliga frågor som kopplar till Arevos företagsdel är det är självklart att vi ska syssla med det. Det som ligger mer tillämpningsnära tycker jag inte att vi ska syssla med.

YCW: Nej, forskning ska inte produktutveckla eller optimera åt hans företag; men fortsatt forskning kan ju leda till ny kunskap om djupare mekanismer kring sådant som ligger väldigt nära hans företag.

TN: Och det innehåller liksom allt, från molekylärbiologi till biokemi, evolutionära frågor... viktiga och väsentliga frågor på en grundforskningsnivå. Det är det vi pysslar med, här på den akademiska sidan. Däremot inte vidareutveckling av produkter, eller... ja, du förstår vad jag menar.

YCW: Man kan ju tänka så här, om man är både och – som du och många med dig, alltså både företagare och forskare, att den här jäv-problematiken hela tiden finns. Man måste värna sitt oberoende och sitt förtroende från andra, som forskare och sådär... och det kan vara ett större eller mindre bekymmer. Men man kan också fundera på vad som är alternativet...?

TN: Jo, så är det ju. Och alternativet är inte alls bra. Det är typiskt en sådan sak som man kan ha beröringsskräck för; att man inte ens vill riskera att någon ska kunna ifrågasätta min trovärdighet baserad på det här. Så är det ju för mig också, jag funderar mycket på det. Det vore ju jättetråkigt om alla sa "Nej, jag befattar mig inte med det här". Då skulle vi ju få en ännu sämre utveckling av innovationer, nya företag, nya, bättre metoder, lösningar, produkter och allting sådant. Från statsmakternas sida så är det ju väldigt tydligt önskvärt att mer ska komma ut från forskningen. Från personens sida så är det ju, som jag sa, inte oproblemiskt. Det är inte okomplicerat. Varje dag är det det där: hur, varför?

YCW: Jag funderar lite; forskaren har ju sin klara roll; som just forskare, men detta att man måste fundera "Hmm... hur får jag ihop det här att jag är både forskare och företagare?"... kan du se en parallell med dem som sitter och känner sig väldigt engagerade i hållbarhets- eller klimatfrågor och funderar "Hmm... är jag forskare, eller är jag aktivist?"

TN: Ja, absolut, det är väl den reflektion jag har gjort också. Vi har alla ett *bias*. Och den farligaste forskaren är den som tror att den inte har ett *bias*. Men jag tycker det skulle vara konstigt om det var helt oproblemiskt; om man inte skulle uppleva att det finns en inbyggd konflikt. Poängen är bara att det finns många inbyggda konflikter.

YCW: Och detta ständiga rannsakande av sig själv som forskare som företagandet innebär; den så tydliga påminnelsen om att man aldrig är så oberoende som forskare som man kanske annars skulle kunna tro, är en bra sak, menar Torgny Näsholm – även om där ju finns komplikationer.

TN: Det är inbyggt i systemet. Men det har också fått mig att bli mer uppmärksam på att den konflikten inte är unik för forskande och företagande, utan jag tycker att den är tillämpbar på många områden; om man är aktiv inom olika föreningar, eller om man har en djup övertygelse om någonting... Jag tycker att det har varit otroligt bra att reflektera över "Varför sa jag det där?" eller "Varför skrev jag det där?". Nu med företagandet blir det också så tydligt att jag använder bisyssla – och när jag föreläser för studenter så berättar jag alltid att jag har de här två rollerna. Och när jag skriver vetenskapliga publikationer - i de fall det är tillämpligt, och det är i de flesta fall – så berättar jag också om kopplingen till företagandet. Det har på något sätt öppnat... eller fått mig att fundera mycket på att... forskare är bara människor! Och människor har alltid sina favoriter, alltså sina *bias* helt enkelt... och det är viktigt att bli medveten om dem. Just med företagandet så blir det så konkret, och då måste man fundera: "OK – varför driver jag den här forskningslinjen? Varför gör jag det här försöket?". Det har helt enkelt gjort att jag har blivit mer uppmärksam.

YCW: För man lever med att hela tiden tänka "Blir jag jävig nu?", och så får man tänka till?

TN: Ja, det är liksom en utifrånblick på min egen verksamhet; ett försök till det i alla fall. Sedan är det ju förstås svårt. Men det är en viktig del att ha med sig, och det är en viktig del att berätta för studenter till exempel. När jag berättar om min forskning; om jag föreläser, vad jag än föreläser om i stort sett, så ska de veta om att jag har också en annan roll, och en annan del av mig, så att säga.

YCW: Du lyssnar på en podd från SLU Future Food som handlar om att både vara forskare och företagare samtidigt – om att bevara sin integritet och trovärdighet som oberoende forskare; samtidigt som man har ekonomiska intressen i produkter eller tjänster som kommer ur ens forskning. Det handlar om öppenhet och transparens så SLU-forskaren och företagaren Torgny Näsholm nyss; att ingen part känner att där finns några dolda agendor. SLU-forskaren Mariette Andersson, som också VD och delägare i ett företag som genförförändrar potatis till kunder i Sverige och internationellt, ser inte främst problem med att vara både företagare och forskare.

MA: Jag ser det snarare som en stor möjlighet att vi faktiskt kan samarbeta väldigt bra, mellan företaget och forskningen, där kombinationen faktiskt bara är positiv.

YCW: Är det bra att ha personer med ett ben i varje värld, för det blir en sorts brygga?

MA: Ja, det blir en brygga, precis! Man interagerar och har väldigt mycket att lära av varandra, kan man säga. Man är ändå på väg mot något gemensamt mål, tycker jag.

YCW: Så kan man säga att ditt entreprenörs-jag påverkar ditt forskar-jag, och vice versa - men det är bra?

MA: Ja, så kan man väl säga. Det är en fantastisk möjlighet vi har i Sverige, med lärarundantaget.

YCW: Ja, det så kallade lärarundantaget ger svenska forskare unikt goda förutsättningar att kombinera forskarliv med företagande. För i Sverige tillhör forskningsresultaten forskaren själv; inte lärosätet, säger Mats Wictorsson på SLU Holding.

MW: Vi har en lag för lärare – eller forskare, snarare – att ta sina forskningsresultat och ta hand om dem själv. Så det är ju en väldigt gynnsam situation att göra någonting med det. Och vi har också regler kring bisysslor som säger att om du är transparent och tydlig mot din chef så har du möjlighet – ofta – att kunna jobba vid sidan om din forskning med ett projekt där du känner att du vill ta det här forskningsresultatet vidare. Vi har väldigt stora utmaningar i samhället, och samhället vill att forskningen ska komma ut. Så är man transparent och tydlig – för det behöver man vara; när man sitter på två stolar speciellt, så att inte någon blir missgynnad – så går det bra, det finns många exempel på det.

YCW: Men risken för jäv måste ju vara uppenbar, om du å ena sidan forskar om någonting, och å andra sidan har ekonomiska intressen i att den här produkten säljs?

MW: Mmm, så är det ju. Så är det absolut. Och då gäller det att vara väldigt tydlig med vilka intressen man har själv som forskare, och berätta om det. Det här kommer upp många gånger i början när vi pratar med någon forskare, när vi frågar till exempel; vad vill du med den här resan? Vad vill du med det här resultatet? Då blir det många gånger diskussioner kring vilka fler som varit med och sett till att det här resultatet faktiskt finns; för det kan ju hända att man hamnar i en diskussion där någon först inte får den uppmärksamhet som han eller hon borde ha fått efter att ha varit med i ett projekt... så det är viktigt att vara öppen och transparent med alla i sin omgivning att "jag håller på med det här projektet, men jag vill också forska". Och jag tror att man ofta kan få synergier från två håll; för det akademiska systemet uppmuntrar vissa saker, medan näringslivssystemet ger *cred* för andra saker. Och det är ju en bra utveckling för en människa att kunna vara i båda de här världarna. Det ger åt båda håll... forskning behöver praktik, och praktik behöver forskning.

YCW: Men hela det här upplägget med holdingbolag, som finns vid ett tjugotal universitet och företag idag; hur ska man förstå det? För å ena sidan är det väldigt viktigt att forskarna klart deklarerar sina bisysslor och eventuellt jäv i alla forskningssammanhang; men å andra sidan så finns holdingbolagen där och vill hjälpa forskarna att bli företagare. Då kan man bli lite förvirrad och tänka "Hur vill lärosätena ha det? Vill man stötta företagande forskare eller inte?" En forskare som jag talat med säger att - trots att hen då har en idé – inte känner sig så inspirerad att satsa på företagande, för det känns som ett svårbegripligt dilemma, den här inställningen från lärosätet. För visserligen så tillåts ju företagande, men forskaren känner sig inte uppmuntrad och har inget starkt stöd i att ta det här stora steget som det är för individen att bli företagare. Har du på SLU Holding mött de tankarna bland forskare du pratar med?

MW: Mmm, absolut, det händer ju då och då. Och till att börja med måste jag säga att jag förstår att det här känns förvirrande, för det är det. Och varje lärosäte är ju sin egen myndighet, så det fungerar ju lite olika på olika lärosäten. Man har olika kultur, olika mognad kan man säga när det gäller att jobba med nyttiggörande. Det är problematiskt om det finns en sådan otydlighet, och forskaren känner på det sättet. Det är illa, för dels kan det vara att banbrytande idéer inte kommer ut i samhället, eller ännu värre att forskaren i längden känner att hen inte utvecklas i sitt jobb eller kommer vidare. Och det kan hända att den här idén försvinner till ett annat universitet eller forskaren flyttar och slutar... Jag tror att en bra ledare uppmärksammar det här och diskuterar med sin personal och sina forskare och hittar en lösning. För det är också en konkurrens om tid – hur mycket tid vill du lägga på forskning, och hur mycket tid vill du lägga på att föra ut idén?

YCW: Och varje lärosäte tacklar det här på sitt sätt?

MW: Så är det nog. Det är mycket i kulturen, hur viktigt det här med nyttiggörande är. Ser man det holistiskt; att det blir bättre för samhället, så kommer det också att bli bättre för

lärosätet. Och man kommer närmare i samverkan med olika organisationer och företag, och man blir ett eftertraktat universitet att göra projekt tillsammans med.

YCW: Ser du någonting som på ett bra, effektivt och ganska snabbt sätt skulle kunna förändra den här kulturen som då kanske finns på en del lärosäten; att man inte prioriterar att få forskning vidare ut i samhället på det sätt som ni på SLU Holding tycker att man borde?

MW: Jag vet inte om det finns någon *quick fix* här, men jag har några punkter i alla fall som jag tänker på kring detta. Och det ena är varje lärosäte har en strategi, vad man vill. Där borde det beskrivas vad man fokuserar på avseende innovation och nyttiggörande – hur bidrar vi där? Det behöver vara tydligt från högsta ledningsnivå, att man säger att det här är bra. Det borde också vara meriterande när man söker högre akademiska tjänster, att man får någonting akademiskt för det också; att man förstår praktiken bättre och kan bidra på olika sätt. Och sedan, det sista men kanske inte det minsta; att det behöver komma in i utbildningar på alla nivåer. Dels att det finns för studenter, men också i doktorandutbildningar och även för forskare som har kommit längre i sin utveckling då.

YCW: Att man bygger in det här "dubbla tänkandet" från början?

MW: Ja. Ska man se det holistiskt så måste man jobba med den här frågan. Det är ju ändå den tredje uppgiften för ett lärosäte att föra ut kunskap i samhället, och det här är en del i det.

YCW: I bästa-läget blir det här ett vinn-vinn-läge då; bra för forskaren, bra för samhället... men om det *inte* går bra, vad kan bli problematiskt?

MW: Ja, det kan ju bli problematiskt på ett antal sätt, så klart. Det kan ju dels bli problematiskt om man har varit med och lanserat något som man inte skyddat tillräckligt, att någon annan tar den här idén... det kan vara att man blir ovänner med en kollega som man inte varit tillräckligt tydlig mot kring att man vill göra det här, och kollegan tycker att "jag har faktiskt en del i detta..."

YCW: Ja, för det är ju lagarbete ofta, förstås...

MW: Ja, så det handlar om att skydda saker, om att vara transparent och öppen mot sina närmaste, det handlar om att omge sig med rätt kompetens. Det är många olika delar i processen att ta en idé vidare... det kan spricka på många sätt. Och sedan gäller det att tänka på att det här gör jag ju delvis som privatperson, så klart. Jag kan ju inte jobba med det här på arbetstid, utan det här är någonting jag gör vid sidan om. Jag kanske ska ha en annan adress; inte till min institution, så att man håller klara skott, så att man inte kan bli kritiserad för det efteråt. Det är viktigt.

MA: Jag kör ju verkligen till de olika jobben. Eller cyklar till de olika jobben. Så det går rätt bra att särhålla det.

YCW: Mariette Anderssons företag finns på en annan ort än hennes SLU-jobb; bara det en tydlig gränsdragning mellan hennes två olika roller. För att allt skulle gå från en tanke till handling med företagandet, var SLU Holding viktig i processen.

MA: De hjälpte oss dels att identifiera om det här var värt att starta ett företag på. Men i startfasen hjälpte de oss också med väldigt värdefull information och support som behövdes. Som forskare vet man ju inte riktigt vad man ger sig in i när man startar ett företag, så det var verkligen uppskattat och värdefullt. Sedan är de fortfarande delägare och har en väldigt stor del i företaget, och kommer med väldigt mycket input från marknadssidan, som behövs!

YCW: Kanske någon tänker att det är så olika jobb – antingen är man "forskartypen", eller så är man "företagartypen"... men man kan vara både och?

MA: Man kan vara både och, absolut! Man kanske inte ens vet om det innan!

YCW: Bara att man måste vara duktig också på att plocka in den kompetens man själv saknar?

MA: Exakt, exakt! Och man måste inte kunna allt! Man kan ingenting när man startar, naturligtvis. Så man får jobba sig igenom det. Och det är därför vi också har tagit det beslutet att vi växer långsamt, för vi ska ju bygga ett helt företag på vägen. Men absolut, det finns hur mycket support som helst för att få hjälp; vi har ju många aktiviteter som vi hyr in. Ekonomisk support, och lite mentorer vad gäller marknadsbiten, och IP-sidan och så... så hyr vi in support från andra företag.

YCW: Och just nu när vi pratar... du delar din tid på 60% forskning, 40% företagande... vad är du idag?

MA: Idag är jag på SLU, så idag är jag forskare.

YCW: Men du går med samma glädje till bägge jobb?

MA: Absolut, det gör jag. Det finns alltid så mycket mer som du kan och vill göra på respektive arbetsplats, som inte är möjligt när man jobbar deltid.

YCW: Forskare brinner väl ofta för sin forskning, och egenföretagare brinner ofta för sitt företag... hur orkar man och hinner och klarar av långsiktigt att ha två så engagerande jobb?

MA: Ja, man måste vara väldigt flexibel. Flexibel samtidigt som man också måste vara väldigt bestämd – här får jag sätta en gräns! Men också vara väldigt flexibel när det kommer akuta grejer – då får du lägga en halvtimme eller en timme på att lösa saker. Så det är klart att det krävs en hel del av dig. Och inte minst tid, och engagemang för båda. Men än så länge fungerar det jättebra.

YCW: Nu är ju det här företaget ganska nytt, och du är ganska ny som företagare, och det går bra och allt det där... Men tänk tanken att det *inte* skulle gå bra i längden - hur skulle det påverka ditt självförtroende som forskare?

MA: Säkert en hel del... men jag tror att självförtroendet kanske inte är det som får den värsta smällen, utan det är ju att man känner att man har ett enormt ansvar; ansvar för sju anställda idag på företaget. Det kommer att vara tufft.

YCW: Att hinna, orka och klara att satsa på två parallella karriärer; där den ena är utsatt för marknadskrafterna, kan förstås skrämman en del. Men Fredrik Gröndahl, professor på KTH, och företagare med Nordic Sea Farm som arbetar med sådant som tång och alger som mat eller material, konstaterar att han har ju sin lön från universitetet. Förstås tjänar han också gärna pengar på sin bisyssla; att också vara företagare inom hållbarhet. Men pengar är inte drivkraften.

FG: Om den forskning man gör kan komma samhället till nytta; skapa nya arbetstillfällen; inspirera människor att göra hållbara projekt och så där, så tycker jag att det känns väldigt kul, även om jag tycker att forskning också är kul; att skriva artiklar och sådana saker. Men jag vill blanda, det är mitt karriärval. Det blir lite spretigt, men det är väldigt roligt. Mervärdet blir att jag ständigt bygger upp min egen kunskap genom forskning, och sedan förs den ut till samhället. Så på det viset blir jag ju... Jag tycker att jag kan bidra mer än en konsult, för en

konsult tömmer ju sig själv på kunskap, men jag får ständigt ny kunskap genom min forskning.

YCW: Och när du möter forskarkollegor som är "enbart" i akademins värld, vad möter du för kommentarer, attityder, tankar kring hur du går mellan de här världarna?

FG: Det är lite olika. Vi har haft en del sådana här diskussioner; till exempel om man jobbar med ett mer klassiskt universitet... där har det i alla fall tidigare setts som lite "fult" att vara ute och jobba i näringslivet och så... Men den problematiken har vi inte på KTH, vi är ju närmare samhället. Det är en dynamik där, kan man säga.

YCW: En del vill förstås vara forskare helt och hållet. En del vill vara företagare helt och hållet; och så finns det sådana som du som vill vara både och. Och så finns det väl de som är forskare och som sitter och tvekar och funderar. Vad skulle du säga till den som gärna vill prova på, men som inte riktigt kommer till skott?

FG: Jag tror att om man känner för det, så är det oerhört berikande personligen att göra det. man förstår kanske lite bättre hur samhället fungerar och så, om man provar sina vingar med lite företagsamhet. Men det är olika. Som man säger: *Different strokes for different folks*.

YCW: Ja, precis. Nämen, jag tänker så här också att det verkar ju ligga mycket i att en forskare som inte på något sätt är utsatt för marknadens villkor... och så ska man försöka fundera på "Varför når den här forskningen inte ut?" – och då är det för att man inte har insikt i bägge världar...?

FG: Det är precis så. Det är väldigt viktigt att man funderar på vad man håller på med. Och jag tycker att nyfikenhetsforskning bara för forskandets skull är helt berättigat – och det är viktigt att man får göra det. Men tyvärr finns det inte så stora möjligheter att göra det idag, den typen av anslag som man kan få är relativt små, i alla fall inom vårt område, det marina. Här måste man nog ha mer tillämpad forskning då. Och man ska ju vara medveten om att väldigt stora forskningssatsningar som görs till exempel från EU och i Sverige, är ju grundat i att man faktiskt ska få någon nytta av det för samhället och för skattebetalarna. Det är därför de här anslagen finns, i alla fall flera av dem vi söker. Där är det en underton att vi ska också försöka få det här att bli kommersiellt. Det ingår så att säga i ansökan.

Det här avsnittet av SLU Future Foods podd Feeding your mind har handlat om en viktig, men inte helt okomplicerad balansgång. Hur ser då framtiden ut för kombinationen forskning-företagande; om man frågar innovationsrådgivaren Mats Wictorsson på SLU Holding?

MW: Ett sätt att se framtiden är ju att titta i backspegeln, hur det har varit. Och vi kan ju se att de som gjorde stora innovationsupptäckter innan vi fanns, för en trettio år sedan på SLU; de upplevde att det var väldigt svårt att vara i båda världarna. Men det känns som att det blir enklare att vara i båda världarna, och att samhället också ber om det. Så det ser jag kommer att hända framåt. Och jag tror att det måste hända framåt också, för att vi ska klara de utmaningar som finns. Vi behöver verkligen forskare från SLU som sitter och forskar om naturresurser som är så viktiga för maten vi ska äta och energin vi ska producera och så.

Tack för att du lyssnat! Musik från Epidemic Sound, jag heter Ylva Carlqvist Warnborg.